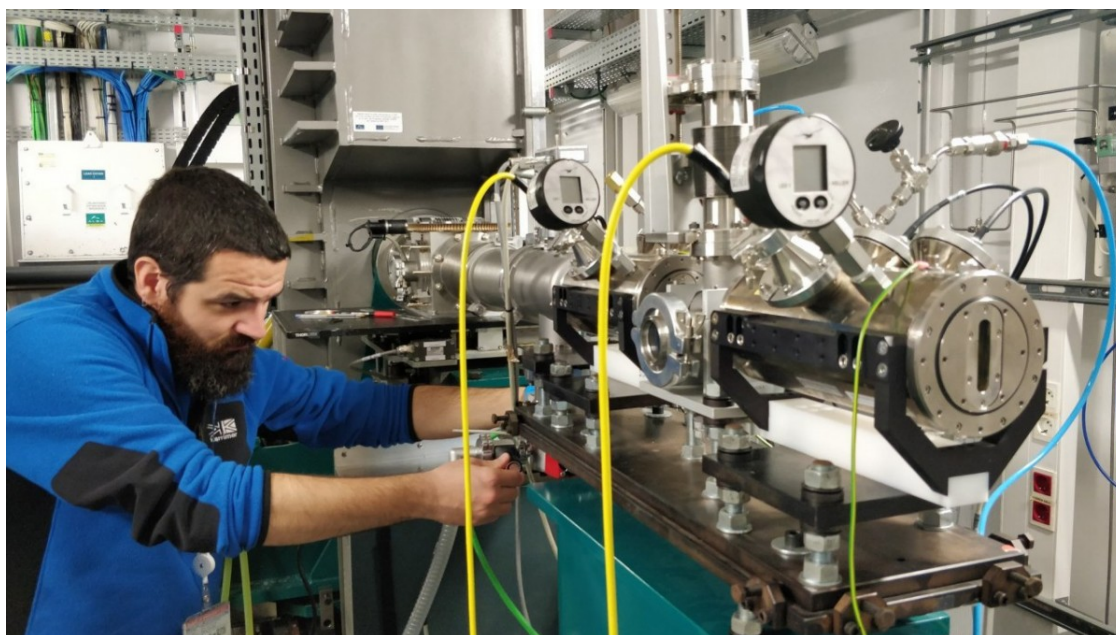

Setembre crític | | Actualitzat el 15/05/2020 a les 10:33

Marc Cerdà: «Consumim més del que la Terra és capaç de generar»

Entrevista a Marc Cerdà, ambientòleg i professor a la UB, activista ecologista i membre de l'Observatori Crític del Canvi Climàtic, publicada originalment a la revista Opcions | «Més que respirar, el planeta està contenint la respiració»

Marc Cerdà és membre de l'Observatori Crític del Canvi Climàtic

«Més que respirar, el planeta està contenint la respiració». L'ambientòleg i professor de la UB, activista ecologista i membre de l'Observatori Crític del Canvi Climàtic Marc Cerdà, assegura que la frenada en sec de l'activitat econòmica mundial ha reduït les emissions de gasos d'efecte hivernacle, però que amb això «no n'hi ha prou». Des del confinament, li preguntem sobre el paper i la responsabilitat dels diversos sectors a l'hora de fer front a l'emergència climàtica.

Sembla que el planeta crida fort, però els governs no el volen escoltar. Per què?

Com bé dius, el planeta crida i ens alerta que les coses estan canviant més ràpidament del que creïem possible. Estem arribant a rècords de concentració de diòxid de carboni a l'atmosfera. Les taxes d'extinció d'espècies és d'entre 100 i 1.000 vegades superiors a les naturals. I cada any s'aboquen milions de tones de residus i plàstics als oceans. Òbviament, tot això està desestabilitzant climàticament i ecològicament el planeta modificant, alhora, les condicions ambientals que ens han permès desenvolupar-nos com a espècie. El més preocupant potser, és que aquests canvis s'estan produint de manera més ràpida que fa unes dècades. I ho estem començant a veure, per exemple, amb l'increment de la freqüència dels fenòmens meteorològics extrems com els huracans, sequeres, incendis, onades de calor o temporals. Per què els governs no responen fermament a aquest crit d'alerta? Doncs, principalment, perquè la crisi ecològica i climàtica no és un problema de consciència ambiental dels governs, sinó que és la conseqüència de les lògiques del creixement il·limitat de la producció i del consum en les que es sustenta l'economia capitalista. Una lògica que, com ja va denunciar el Club de Roma en els anys 70 del segle passat, xoca directament amb la capacitat de recuperació de la biosfera. De fet, des dels anys 80 del segle passat consumim més

del que la Terra és capaç de regenerar. I perversament alhora, aquest consum és profundament desigual.

L'emergència climàtica va estretament lligada al model econòmic que impera. Quin tipus de polítiques s'haurien de dur a terme per fer-hi front?

Una gran part de les mesures que hauríem de prendre per fer front a l'emergència climàtica i ecològica passen necessàriament per reformular les relacions entre la humanitat i la natura i situar en el centre de les nostres prioritats el sosteniment de la vida. Òbviament, això entra en contradicció amb l'actual i hegemònic model econòmic i amb la seva perspectiva economicista, que concep la natura com una entitat passiva i subordinada a les necessitats humanes. Però, si fem un esforç d'abstracció, podem arribar a definir tres mesures polítiques que serien clau per fer front a l'emergència climàtica. La primera és la reorganització del sistema productiu, tant a nivell industrial com agrícola, per tal que respongui a les necessitats reals de la població i a l'equilibri ecològic. Això vol dir, alhora, transformar els patrons de consum i produir allò que és necessari per garantir una vida digna. La segona seria una transició energètica renovable que ens permeti bastir un sistema descentralitzat de producció, cooperativista i democràtic. I la tercera, transformar l'actual model de mobilitat centrat en el vehicle privat i els combustibles fòssils, per avançar cap a una mobilitat sobre l'eix del transport col·lectiu i no contaminant.

«Una gran part de les mesures que hauríem de prendre per fer front a l'emergència climàtica i ecològica passen necessàriament per reformular les relacions entre la humanitat i la natura i situar en el centre de les nostres prioritats el sosteniment de la vida»

Les consumidores podem canviar els nostres hàbits, però les grans empreses són vitals en la lluita contra el canvi climàtic. Quins sectors creus que tenen més responsabilitat?

Canviar els hàbits de consum és un element fonamental en la lluita contra l'emergència climàtica i, especialment, enfortir els circuits de producció local i de proximitat i la corresponsabilitat de les consumidores amb les productores i, alhora, amb l'entorn natural. Però a ningú se li escapa que, per fer front a l'emergència climàtica, és necessària una transformació radical del model productiu mundial totalment dependent dels combustibles fòssils i controlat per grans empreses transnacionals. De fet, si donem una ullada a les emissions de gasos d'efecte hivernacle per sectors veurem que aproximadament el 30% d'aquestes emissions està relacionada amb el transport i, més concretament, amb els cotxes i l'aviació. A continuació, trobem la producció d'energia mitjançant combustibles fòssils com el petroli, el carbó i el gas, però també el sector industrial i agrícola. Si volem reduir les emissions en aquests sectors, tal com recomana el Panell Intergovernamental del Canvi Climàtic (IPCC), haurem de fer una profunda reflexió sobre què i com produïm i, alhora, com, on i perquè ens desplaçem.

Marc Cerdà en una entrevista a Betevé

L'agricultura i la ramaderia també hi tenen un paper prou important oi?

El paper important de l'agricultura i la ramaderia en el canvi climàtic ha anat incrementant a mesura que el procés d'industrialització d'aquest sector es consolidava globalment. Això ha fet que actualment l'agricultura i la ramaderia representin més del 20% de les emissions de gasos d'efecte hivernacle globals. Concretament, en el sector agrícola, aquestes emissions estan relacionades amb l'ús dels combustibles fòssils com a font energètica per moure la maquinària. Però també hi ha una part important de les emissions que són producte del canvi dels usos del sòl, és a dir, les desforestacions i, sobretot, de l'ús de fertilitzants químics nitrogenats. En el sector ramader, monopolitzat per les granges industrials, la principal font de gasos d'efecte hivernacle és la producció de metà per part dels remugants. I de fet, segons dades de la FAO, aquest sector és el responsable del 30% de les emissions de metà globals. Per aquest motiu, són tan importants les propostes que giren entorn de la sobirania alimentària i del desenvolupament de projectes d'agricultura ecològica i ramaderia extensiva, molt més sostenibles i amb un menor impacte sobre els ecosistemes i el clima.

Hi ha veus que asseguren que, amb l'actual crisi sanitària i el canvi de ritme, el planeta ha respirat. És cert?

Més que respirar, crec que el planeta està contenint la respiració. Si bé és cert que la frenada en sec de l'activitat econòmica mundial ha reduït les emissions de gasos d'efecte hivernacle aproximadament, en un 1,2%, això no seria suficient per limitar l'increment de la temperatura mitjana planetària a 1,5 graus tal i com proposa el IPCC. Sí que és cert que en alguns àmbits, la reducció de la pressió antròpica ha millorat la qualitat de l'aire o la recuperació dels sistemes aquàtics com els rius i els hàbitats costaners. Tanmateix, tot això pot ser un foc d'encenalls un cop es reactivi l'activitat habitual. Així i tot, crec que podem treure un aprenentatge important del confinament mundial provocat per la pandèmia de la Covid-19, i és que hem vist en primera persona la capacitat de resiliència i de recuperació de la natura. I per tant, encara hi ha esperances de minimitzar els efectes de la crisi ecològica i climàtica si actuem decididament.

Sembla que qui està traient partit de la situació de confinament són les empreses tecnològiques i energètiques, sectors clau per a la reducció de la petjada de carboni, oi?

Sí i no. M'explico. El confinament ha fet augmentar el consum elèctric a les llars però, com a

resultat de la reducció de l'activitat socioproductiva, el consum global s'ha reduït. El que òbviament té un impacte sobre la generació d'electricitat, que a Catalunya és fortament dependent dels combustibles fòssils. En l'altra vessant, com bé dius, hi ha les empreses tecnològiques lligades principalment al sector de la telefonia i d'Internet, les quals han incrementat significativament la seva activitat. Moltes vegades ens oblidem que el manteniment de la xarxa d'Internet i els servidors, ordinadors i equips electrònics consumeixen energia. I també sovint oblidem que la producció d'aquests equips requereix certs minerals i elements, l'explotació i distribució dels quals porta incorporada una elevada motxilla de carboni.

Les empreses del sector elèctric, precisament, han implantat projectes de millora de l'eficiència energètica i reducció d'emissions en algunes de les seves plantes. Però, n'hi ha prou?

Per no superar l'increment d'1,5 graus de la temperatura global, aquestes mesures no són suficients. No obstant això, en aquesta tendència a què et refereixes, crec hi ha dues lectures possibles. La primera és que moltes empreses, per no dir totes, s'han afegit a la moda del màrqueting ecològic. És a dir, intenten demostrar a una població cada dia més conscienciada ecològicament, que la seva empresa aposta per un model empresarial "sostenible" a nivell ambiental. Però això, com dic, és només màrqueting per atraure consumidores. I de fet, a Catalunya, en els darrers nou anys, les empreses han reduït un 58% el pressupost en medi ambient. Una dada prou eloqüent de les intencions reals. La segona lectura és que el sector energètic és conscient, més del que creiem, de que ens apropem vertiginosament al pic d'extracció dels combustibles fòssils, si no l'hem superat ja. Amb l'esgotament d'aquests recursos, la transició cap a energies renovables és imparable. Per aquest motiu, empreses com ENDESA o REPSOL estan començant a fer inversions milionàries en energies renovables. Principalment, per mantenir l'hegemonia sobre el control d'un bé natural bàsic com l'energia i alhora, per reduir les pèrdues lligades a l'enorme volum d'actius fòssils, com oleoductes, que esdevindran obsolets.

L'ambientòleg, professor de la UB i activista ecologista Marc Cerdà, assegura que la frenada en sec de l'activitat econòmica mundial ha reduït les emissions de gasos d'efecte hivernacle, però que amb això «no n'hi ha prou».

Un canvi de model energètic sense generar afectacions en altres parts del planeta (per exemple els minerals que calen per les bateries dels cotxes elèctrics), és possible a curt o mig termini?

En primer lloc, hauríem de ser conscients que l'actual nivell de consum d'energia gràcies a l'ús de combustibles fòssils no és possible sostenir-lo només amb les energies renovables. Per aquest motiu, són moltes les veus que reclamen una reducció del consum energètic, millorant l'eficiència energètica però, alhora, fomentant l'autogeneració i l'autoconsum d'energia renovables en les llars. Així i tot, la transició energètica requerirà l'extracció i transport de minerals els quals són escassos, per la fabricació de les infraestructures necessàries com les plaques solars o les bateries. Òbviament, correm el risc de mantenir i amplificar les lògiques extractivistes i els conflictes ambientals relacionats per exemple, amb l'activitat minera. El repte doncs és doble, avançar cap a una transició energètica renovable i fer-ho des d'una perspectiva de justícia social i ambiental, és a dir, reduint els impactes ecològics i socials que se'n deriven.

Amb les noves mesures sobre mobilitat de l'Ajuntament de Barcelona, el debat ha estat servit. Quina responsabilitat hi té el model de mobilitat que tenim, en el canvi climàtic?

Com dèiem al principi, la mobilitat especialment lligada a la mobilitat privada, és a dir als cotxes, representa el 30% de les emissions de gasos d'efecte hivernacle. Alhora, també és la responsable del elevats nivells de contaminació atmosfèrica, especialment en zones urbanes. Una contaminació que, cal recordar, provoca centenars de morts prematures cada any i milers d'ingressos hospitalaris per problemes respiratoris. Per aquest motiu, ajuntaments com el de Barcelona han començat a implementar mesures de limitació de la circulació de certs vehicles considerats els més contaminants. Però són mesures contradictòries i insuficients. En primer lloc, perquè no fomenten l'ús del transport públic sinó la renovació del parc automobilístic amb la compra de vehicles menys contaminants o elèctrics, tot i que diversos estudis ja han demostrat que les emissions dels vehicles elèctrics durant el seu cicle de vida poden arribar al 60% de les emissions d'un vehicle de combustió. En segon lloc perquè, com hem vist durant el confinament de la ciutat de Barcelona, l'únic mecanisme per reduir la contaminació atmosfèrica i per tant, també les emissions de gasos d'efecte hivernacle, és restringint la circulació de pràcticament tot el parc de vehicles privats.

Entrevista publicada originalment a la revista Opcions.